

Biogramy ludzi zasłużonych, związanych z Zabrzegiem

Spis treści:

Karol Pytel, s. 1

Jan Kuś *senior*, s. 3

Jan Kuś *junior*, s. 4

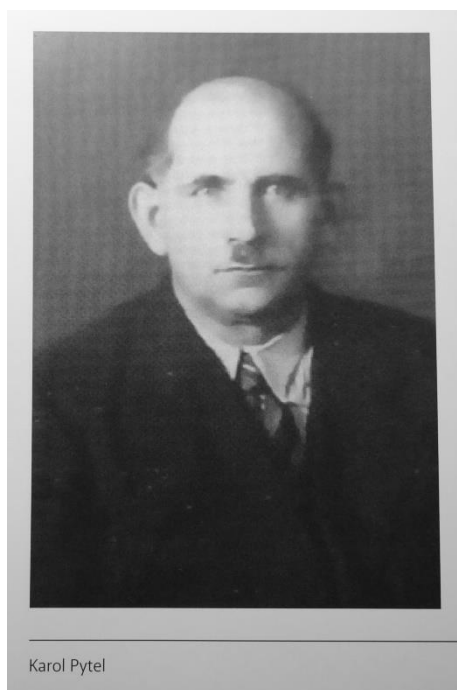

Karol Pytel (1883-1951), nauczyciel, pedagog, kierownik szkoły, komendant OSP

Urodził się 25 sierpnia 1883 r. w Zabawie, pow. Wieliczka, jako syn Franciszka Pytla i Zofii z d. Chudoba. Po ukończeniu seminarium nauczycielskiego w Krakowie w 1903 r. został skierowany do szkoły w Błędowicach Dolnych na Zaolziu, gdzie pracował do 1908 r. Następnie uczył do 1918 r. w Mostach koło Jabłonkowa, także na Zaolziu. Po zakończeniu I wojny światowej i utworzeniu Czechosłowacji przeniesiony został w 1918 r. do Kisielowa k. Skoczowa. Tam objął kierownictwo miejscowej szkoły powszechnej. Szybko włączył się w nurt życia społecznego. Wybrany został gminnym komisarzem żywnościowym, z jego inicjatywy reaktywowano oddział Straży Ogniowej, którego został sekretarzem, potem komendantem (1920-1923).

W 1931 r. został mianowany kierownikiem 7-klasowej szkoły w Zabrzegu, oddanej do użytku w 1930 r.

Pracował w niej w latach 1931-1948 z przerwą 1939-1945, spowodowaną wojną i aresztowaniem. Przed wkroczeniem wojsk niemieckich w 1939 r. jako urzędnik państwowy, zgodnie z rozkazem polskich władz, ewakuował się na wschód, zabierając dokumentację szkolną, lecz już 20 września powrócił do Zabrzega. Tu został aresztowany 8 listopada 1939 r. Po półrocznym okresie przesłuchiwań w więzieniach w Bielsku, Cieszynie, we Wrocławiu i Berlinie, 30 maja 1940 r. został osadzony w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen-Oranienburg koło Berlina, numer obozowy 25117. Stamtąd 10 maja 1942 r. został zwolniony i objęty stałym nadzorem policyjnym. Mimo złego stanu zdrowia i wycieńczenia, zgodnie z nakazem zatrudnienia, zmuszony był podjąć pracę w Bielsku w Towarzystwie Ubezpieczeniowym Silesia. Po wyzwoleniu, od 21 lutego 1945 r. kontynuował pracę jako

kierownik szkoły do przejścia na emeryturę w 1948 r. Zaraz po wojnie pracował także na części etatu w Szkole Ogólnokształcącej Koedukacyjnej w Dziedzicach.

Przez całe dorosłe życie jako członek Straży Ogniowej, potem Ochotniczej Straży Pożarnej, pełnił w tej organizacji różnorakie funkcje. Był nauczycielem wszechstronnym, nauczał języka polskiego, przedmiotów społecznych, śpiewu, grał na skrzypcach i fisharmonii. Był dobrym organizatorem, sprawnie zarządzał szkołą.

Odnaczony został 2 sierpnia 1931 r. przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Ignacego Mościckiego Medalem Niepodległości za pracę w dziele odzyskania niepodległości. Otrzymał także Srebrny Krzyż Zasługi na polu pracy oświatowej i społecznej, nadany przez Prezesa Rady Ministrów 11 listopada 1935 r. W dziedzinie pożarnictwa otrzymał Brązowy Medal Zasługi, nadany 25 sierpnia 1929 r. przez Zarząd Główny Straży Pożarnych RP.

Z żoną Krystyną Slavicką wychowali dwoje dzieci, Mieczysława i Wandę.

Dla upamiętnienia zasług tego pedagoga i społecznika jedną z ulic w centrum Zabrzega nazwano imieniem Karola Pytla.

Zmarł 15 marca 1951 roku, spoczywa na cmentarzu parafialnym przy kościele NMP Wspomożenia Wiernych w Czechowicach-Dziedzicach.

***

autor biogramu Zdzisław Nowrotek

Źródła:

1. Jadwiga Witkowska, dokumenty z archiwum rodzinnego.
2. Aleksandra Nowak, *Historia OSP w Kisielowie* (na podstawie Książki protokołów OSP 1919 - 9.X.1927 oraz 19.X.1927 - 13.III.1966).
3. Józef Wrzoł, Władysław Tyc, *Cmentarz w Zabrzegu*, Czechowice-Dziedzice 1995, s. 259.
4. Łukasz Kwaśniewski, *Zabrzесьkie szkolnictwo*, [w:] *Monografia Zabrzega*, red. Mateusz Pisarek, Zabrzeg 2014, s. 257 – 258.
5. Historia szkoły w Zabrzegu, witryna internetowa <https://sp.zabrzeg.pl>

Konsultacja: Maria Nowrotek, Mirosław Zajęc

Jan Kuś senior (1891-1964), rolnik, przewoźnik, Sprawiedliwy wśród Narodów Świata.

Urodził się w 29 września 1891 r. w Zabrzegu, tam też ukończył szkołę ludową. Wychował się w rodzinie rolników, właścicieli wielohektarowego gospodarstwa położonego nad Wisłą, które później przejął po rodzicach. Był też przewoźnikiem przez Wisłę, jak jego

ojciec, również Jan. Imię to oraz osługę promu w tej rodzinie dziedziczono z ojca na syna od niepamiętnych czasów, dlatego nazywano ich Przewoźnikami. Transport przez Wisłę odbywał się przy użyciu tratwy zbudowanej z bali, zwanej płeć, która umożliwiała przewożenie ludzi, towarów, zwierząt i zaprzęgów konnych pomiędzy Zabrzegiem, a Goczałkowicami. W czasie I wojny światowej Jan Kuś jako żołnierz armii austrowęgierskiej uczestniczył w walkach, dostał się do niewoli rosyjskiej, przebywał 3 lata w tajdze syberyjskiej w okolicach Archangielska.

Z żoną **Magdaleną** z domu **Kopeć**, urodzoną w Zabrzegu 28 kwietnia 1903 r. , wychowali trójkę dzieci: Jana *juniora*, któremu przekazali gospodarstwo, Marię Tomaszczyk zamieszkałą w Zabrzegu i Annę Gawłowską zamieszkałą w Pierścicu.

W czasie pracowitego życia małżonkowie wraz z dziećmi dali się poznać jako ludzie zaangażowani społecznie oraz przykładni sąsiedzi. W czasie II wojny światowej Jan i Magdalena Kusiowie oraz ich dzieci wielokrotnie wykazali się bohaterską postawą. Od stycznia do marca 1945 r. ukrywali i leczyli Ericha Gotschalka (19.03.1906-1996), Żyda urodzonego w Niemczech, więźnia Auschwitz w podoboże w Czechowicach. Schronienie przed Niemcami znaleźli w czasie wojny w ich domu także: powstaniec śląski z Pawłowic Brandys, jego siostra Pisarek i ich siostrzeniec oraz poszukiwani przez hitlerowców zabrzeżanie Feliks Kopeć, Henryk Foks, Kuboszkowie, także dwie osoby nieznanne z nazwiska z Pruchnej. W latach 1944-1945 ukrywali się tam żołnierze AK i NSZ „Bończa” i „Bartek”, którzy najpierw prowadzili akcje dywersyjne na niemieckie pociągi wojskowe, a potem walczyli z komunistyczną władzą.

Jan Kuś zmarł 27 listopada 1964 r. w wieku 73 lat, żona Magdalena zmarła 15 kwietnia 1989 r., oboje spoczywają na cmentarzu parafialnym w Zabrzegu.

Magdalena i Jan Kusiowie zostali pośmiertnie uhonorowani medalem **Sprawiedliwy wśród Narodów Świata**, nadanym w Jerozolimie 26 marca 2018 r.

Źródła:

1. Album z uroczystości udekorowania Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski rodzeństwa Kuś 18 kwietnia 2018 w Warszawie.

2. Kałuski Marcin, *Sprawiedliwi z Zabrzega*, Beskidzka 24, Regionalny Portal Internetowy, 03.05.2019.
  3. Klimaniec Łukasz, *Bohaterski czyn rodziny Kuś*, Kronika Beskidzka, 30.11.2018, s. 8.
  4. Klimaniec Łukasz, *Sprawiedliwi wśród narodów świata*, „Dziennik Zachodni”, 30.11.2018, s. 6.
  5. Krehut-Raszyk Dorota, *Chciał umrzeć pod dachem*, „Głos Ziemi Cieszyńskiej”, 19.07.2019, s. 8.
  6. Świeży-Sobel Alina, *Jesteście dumą Polski*, „Gość Bielsko-Żywiecki”, 11.04.2019, s. 5.
  7. *Zabrzeczki dom ocalonych*, „Gość Bielsko-Żywiecki”, 02.12.1918, s. 6-7.
  8. Wywiadów udzielili: Jan Kuś junior, Stanisław Kuś, Janina i Ignacy Tomaszcykowie, Anna Kopeć, Jacek Tomaszcyk.
-

Jan Kuś junior (1927-2019), rolnik, kościelny, kawaler Krzyża Komandorskiego Orderu Odrodzeni Polski.

Urodził się 28 kwietnia 1927 r. w Zabrzegu w rodzinie Magdaleny i Jana Kusiów. Ukończył szkołę powszechną w Zabrzegu. Od młodości pracował w rodzinnym gospodarstwie, które później odziedziczył. Ponadto pracował w Rafinerii Czechowice,

przewożąc towary wozem konnym.

Był wieloletnim kościelnym kościoła św. Józefa w Zabrzegu i członkiem Rady Parafialnej. W ciągu długiego, pracowitego życia, dał się poznać jako zaangażowany w środowisku wsi i parafii członek społeczności oraz uczynny sąsiad. Był wieloletnim członkiem OSP w Zabrzegu oraz jej członkiem honorowym.

Żona **Eugenia** z d. **Krzempek**, urodziła się w Zbytkowie 26 marca 1935 r. Prowadziła z mężem gospodarstwo rolne oraz zajmowała się wychowywaniem ośmiorga dzieci: Marii, Jana, Andrzeja, Stanisława, Celiny, Bogdana, Magdaleny i Józefa. Zmarła 13 listopada 2007 r. i została pochowana na cmentarzu w Zabrzegu.

Jan Kuś wraz z siostrami Anną i Marią pomagał rodzicom w ukrywaniu w czasie II wojny światowej Ericha Gotschalka, Żyda, więźnia Auschwitz z podobozu w Czechowicach. Schronienie przed Niemcami oraz opiekę domowników znaleźli wtedy także zabrzejanie:

Henryk Foks, Feliks Kopeć, Kuboszkowie, a także powstaniec śląski z Pawłowic Brandys, jego siostra i siostrzeniec, dwie nieznanne z nazwiska osoby z Pruchnej. W latach 1944-1945 ukrywali się tam żołnierze AK i NSZ „Bończa” i „Bartek”, którzy najpierw prowadzili akcje dywersyjne na niemieckie pociągi wojskowe, a potem walczyli z komunistyczną władzą.

Jan Kuś junior został odznaczony **Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski**, nadanym 18 kwietnia 2018 r. za wybitne zasługi w obronie godności, człowieczeństwa i praw ludzkich w czasie II wojny światowej, odebrany 25 marca 2019 r. w Pałacu Prezydenckim w Warszawie. Z tym samym uzasadnieniem **Krzyż Komandorski** otrzymały także siostry Jana, **Anna Gawłowska** oraz **Maria Tomaszczyk**.

Jan Kuś otrzymał także **Krzyż Pro Ecclesia et Pontifice** (Dla Kościoła i Papieża), nadany w Watykanie 14 sierpnia 2001 r. za sprawowanie posługi kościelnej w kościele pw. św. Józefa w Zabrzegu przez 60 lat.

Jan Kuś zmarł 27 maja 2019 r., pochowany został na cmentarzu parafialnym w Zabrzegu.

Źródła:

1. Album z uroczystości udekorowania Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski rodzeństwa Kuś 18 kwietnia 2018 w Warszawie.
2. Kałuski Marcin, *Sprawiedliwi z Zabrzega*, Beskidzka 24, Regionalny Portal Internetowy, 03.05.2019.
3. Klimaniec Łukasz, *Bohaterowie u Prezydenta RP*, „Gwiazdka Zabrzeka”, 03.2019, s. 7.
4. Klimaniec Łukasz, *Bohaterski czyn rodziny Kuś*, Kronika Beskidzka, 30.11.2018, s. 8.
5. Klimaniec Łukasz, *Sprawiedliwi wśród narodów świata*, „Dziennik Zachodni”, 30.11.2018, s. 6.
6. Krehut-Raszyk Dorota, *Chciał umrzeć pod dachem*, „Głos Ziemi Cieszyńskiej”, 19.07.2019, s. 8.
7. Świeży-Sobel Alina, *Jesteście dumą Polski*, „Gość Bielsko-Żywiecki”, 11.04.2019, s. 5.
8. *Zabrzeki dom ocalonych*, „Gość Bielsko-Żywiecki”, 02.12.1918, s. 6-7.
9. Wywiadów udzielili: Jan Kuś junior, Stanisław Kuś, Janina i Ignacy Tomaszcykowie, Anna Kopeć, Jacek Tomaszczyk.